

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ชุดที่ ๓ ฉบับนี้เป็นการรวบรวมและประมวลผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของ กสม. ชุดที่ ๓ ประกอบด้วย ๕ บท ได้แก่ **บทนำ** ซึ่งอธิบายความเป็นมาของ กสม. ชุดที่ ๓ หน้าที่และอำนาจ ประเด็นสำคัญในการดำเนินงาน เหตุการณ์ ผลงานสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน **บทที่ ๒ กลไกและกระบวนการทำงาน** ประกอบด้วย กลไกการทำงานของ กสม. กระบวนการทำงานของ กสม. ตามบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง **บทที่ ๓ ผลการดำเนินงาน** ตามหน้าที่และอำนาจที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (พ.ร.บ. กสม. ๒๕๔๒) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๐ (พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐) โดยเฉพาะหน้าที่และอำนาจตาม พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ **บทที่ ๔ ผลการดำเนินงานที่สำคัญ** โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ กสม. ชุดที่ ๓ ได้กำหนดเป็นประเด็นและพื้นที่สำคัญในการปฏิบัติงานระหว่างปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ ตลอดจนการจัดทำและเผยแพร่ข้อเสนอแนะบางกรณีที่สำคัญ อันอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย หรือการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และ **บทที่ ๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ** เป็นการสรุปและสังเคราะห์ปัญหา อุปสรรค รวมถึงการมีข้อเสนอแนะ

รายงานฉบับนี้ นำเสนอเนื้อหาโดยสรุปได้ ดังนี้

บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาของ กสม. ชุดที่ ๓ หน้าที่และอำนาจตามกฎหมายซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายสำคัญอย่างน้อย ๒ ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์

และยุทธศาสตร์ ตลอดจนเหตุการณ์และผลงานสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ดังมีเหตุการณ์และผลงานที่สำคัญ คือ การให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และต่อร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ที่สอดคล้องกับหลักการปารีสเกี่ยวกับสถานะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและพิจารณาบนฐานหลักสิทธิมนุษยชน

บทที่ ๒ กลไกและกระบวนการทำงาน อธิบายเกี่ยวกับกลไกที่สำคัญซึ่งสนับสนุนการทำงานของ กสม. ได้แก่ สำนักงาน กสม. การประชุมของคณะกรรมการซึ่งแบ่งเป็นการประชุม กสม. ด้านบริหาร การประชุม กสม. ด้านมาตรฐานและการคุ้มครอง และการประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะองค์กรกลางบริหารงานบุคคล (กส.) การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการและ/หรือคณะทำงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้อำนวยการประจำ กสม. ตลอดจนอธิบายเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของ กสม. ตามหน้าที่และอำนาจที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ ประกอบด้วย การตรวจสอบและรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการไกล่เกลี่ยและประสานการคุ้มครอง การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย การเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงกรณีมีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม การสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน การศึกษาวิจัยและเผยแพร่ความรู้และพัฒนาความเข้มแข็งด้านสิทธิมนุษยชน ความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน การบริหารและพัฒนาองค์กร รวมถึงการออกระเบียบ ประกาศ มาตรฐานและข้อกำหนดทางจริยธรรม และแนวปฏิบัติ การบริหารจัดการองค์กรทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ เป็นต้น

บทที่ ๓ ผลการดำเนินงาน โดยเป็นข้อมูลระหว่างวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ถึง วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๔ นำเสนอตามหน้าที่และอำนาจใน พ.ร.บ. กสม. ๒๕๖๐ โดยสรุป ดังนี้

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๖ (๑) การตรวจสอบและรายงานผลการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดย กสม. ชุดที่ ๓ ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการปฏิบัติไม่เป็นธรรม หรือเป็นเรื่องที่ กสม. เห็นสมควรให้มีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสิ้น ๓,๓๙๑ เรื่อง (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๔) โดยประเภทสิทธิที่มีการร้องเรียนมากที่สุด คือ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ส่วนใหญ่เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขัง สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว เป็นต้น สำหรับการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดทำเป็นรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน ๒,๑๐๘ ฉบับ เป็นรายงานที่พบว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน ๒๗๙ ฉบับ และเป็นรายงานที่ยุติเรื่อง จำนวน ๑,๘๒๙ ฉบับ สาเหตุของการยุติส่วนใหญ่เนื่องจากไม่พบประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีจำนวนจำนวน ๗๗๖ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๘๑ ของรายงานผลการตรวจสอบทั้งหมด

ส่วนการติดตามผลการดำเนินการตามที่ กสม. ได้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ๓๒๔ ฉบับนั้น พบว่า สามารถติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานของรัฐ/เอกชนที่เกี่ยวข้องและสามารถยุติการติดตามได้จำนวน ๑๖๓ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๖๑ ส่วนที่เหลือจำนวน ๑๖๑ ฉบับ หรือร้อยละ ๔๙.๖๙ อยู่ระหว่างการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนการติดตามผลการดำเนินการตามที่ กสม. ได้มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุง กฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่ง ต่อร์ฐสภา คณะรัฐมนตรี มีจำนวน

๒๐ ฉบับ สามารถติดตามผลการดำเนินการและสามารถยุติการติดตามได้ ๖ ฉบับ หรือร้อยละ ๓๐ อยู่ระหว่างการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๑๔ ฉบับ หรือร้อยละ ๗๐

นอกจากนี้ กสม. ได้ดำเนินการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ร้อง ตามระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ ดังมีกรณีการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่สำคัญและสามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้ร้องจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ อาทิ กรณีขอให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชน และขอให้ตรวจสอบกรณีการเสียชีวิตของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาเหล้าใหญ่-ผาจันได จังหวัดหนองบัวลำภู ฯลฯ สำหรับรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้มีการดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางที่ กสม. เสนอ อาทิ รายงานผลการตรวจสอบที่ ๒๘๓/๒๕๖๑ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพในร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าการปฏิบัติโดยใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังในระหว่างการคุมตัวไปศาลเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๖ (๒) การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศประจำปี เสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน ซึ่งได้จัดทำรายงานจำนวน ๖ ฉบับ กล่าวคือ รายงานฯ ปี ๒๕๕๘ และรายงานฯ ปี ๒๕๕๙ โดยมีมาตรฐานที่ใช้ประเมินประกอบด้วย ๑) หลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ และกฎหมายอื่น และ ๒) สิทธิที่ได้รับการรับรองจากพันธกรณีหลักด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี มีข้อค้นพบสำคัญ อาทิ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖/๑ มีข้อยกเว้นให้รับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบหรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือ

ได้มาโดยมิชอบได้ ทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมาย และวิธีปฏิบัติ รวมถึงการตีความ เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของครอบครัว บุคคลถูกบังคับให้สูญหายและเปิดช่องให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเจ้าหน้าที่รัฐ รายงานฯ ปี ๒๕๖๐ ใช้มาตรฐานที่กำหนดในเชิงตัวชี้วัดและหลักเกณฑ์ตามพันธกรณีหลักด้านสิทธิมนุษยชน ข้อเสนอแนะตามกลไกกฎบัตรสหประชาชาติ รวมถึงหลักการสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และกฎหมายไทย โดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ อาทิ รัฐควรเร่งปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ รายงานฯ ปี ๒๕๖๑ มีการจัดทำกรอบการประเมินการกลั่นกรองข้อเท็จจริงและประมวลข้อเสนอแนะอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ อาทิ รัฐควรพิจารณาระบบการออมภาคบังคับเพื่อให้ประชาชนทุกคนมีบำเหน็จบำนาญหลังพ้นวัยเกษียณ รายงานฯ ปี ๒๕๖๒ แบ่งการประเมินออกเป็น ๔ ด้านตามขอบเขตพันธกรณีหลักด้านสิทธิมนุษยชนและประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ เช่น รัฐควรกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในระดับพื้นที่ในการจัดการที่ดินที่อยู่อาศัย และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และรายงานฯ ปี ๒๕๖๓ แบ่งการประเมินเป็น ๔ ด้านเช่นเดียวกับรายงานฯ ปี ๒๕๖๒ มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ อาทิ ปัญหาความแออัดของเรือนจำ นอกจากจัดสรรงบประมาณเพื่อขยายพื้นที่เรือนจำแล้ว ควรนำวิธีการอื่นมาใช้ร่วมด้วย

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๖ (๓) การเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน โดย กสม. ชุดที่ ๓ ได้จัดทำข้อเสนอแนะที่สำคัญเสนอต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพบว่าหน่วยงานดังกล่าวได้ตอบรับและมีการดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางที่ กสม. เสนอแนะ อาทิ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกรณีการเปิดเผยประวัติการกระทำ ความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน โดยได้รับแจ้งว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้แก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วย ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยเฉพาะการเพิ่มหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาคัดเลือกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และให้แยกออกจากสารบบหรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากร กรณีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด ซึ่งศาลมิได้มีคำพิพากษาลงโทษถึงจำคุก หรือมีการเปลี่ยนโทษเป็นวิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชน ข้อเสนอแนะเรื่องหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และคู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๖ (๔) การชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม นับแต่ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ได้ชี้แจงและจัดทำคำชี้แจงจำนวน ๘ ฉบับ กล่าวคือ ปี ๒๕๖๑ มี ๒ ฉบับ ปี ๒๕๖๒ มี ๒ ฉบับ และปี ๒๕๖๓ มี ๔ ฉบับ โดยได้ออกแนวทางการจัดทำคำชี้แจงกรณีมีรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม และต่อมาได้กำหนดเป็นระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการชี้แจง กรณีมีรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย โดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๖๔ โดยนำข้อกังวลของคณะอนุกรรมการพิจารณาสถานภาพของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Sub-committee on Accreditation: SCA) เครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Global Alliance of National Human Rights Institutions: GANHRI) ในส่วนที่เกี่ยวข้องหลักความเป็นอิสระของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมาประกอบการพิจารณาด้วย

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๖ (๕) และมาตรา ๒๗ (๒) และ (๓) การสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

กสม. ชุดที่ ๓ ประกาศใช้แผนส่งเสริมสิทธิมนุษยชนตามยุทธศาสตร์กสม. พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๕ เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนมีผลการดำเนินการที่สำคัญ อาทิ การจัดทำหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย การจัดทำคู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านนวัตกรรมส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ในหัวข้อ “สิทธิมนุษยชนกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) การกระตุ้นและสร้างบุคคลต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Idol) รวมถึงการให้รางวัลบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่น ด้านการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนประจำปี การจัดทำและเผยแพร่แถลงข่าว แถลงการณ์ เอกสารข่าวเกี่ยวกับประเด็นสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อย่างทันต่อเหตุการณ์ที่อาจเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้น การจัดตั้งศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคร่วมกับสถาบันการศึกษา จำนวน ๑๒ แห่ง

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๗ (๑) การดำเนินการศึกษาวิจัยและเผยแพร่ความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน โดยได้สนับสนุนให้ทีมงานศึกษาวิจัยที่สำคัญและได้นำข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยไปปรับใช้เพื่อประโยชน์ในดำเนินงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อาทิ งานศึกษาวิจัยเรื่องแผนกลยุทธ์ด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของ กสม. พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ งานศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ฯลฯ

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๗ (๓) และ (๔) ความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน อันเป็นความร่วมมือภายใต้กรอบความร่วมมือที่สำคัญ ๓ กรอบ กล่าวคือ กรอบความร่วมมือเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Global Alliance of National Human Rights Institutions : GANHRI) กรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

(Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions : APF) และกรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asia National Human Rights Forum : SEANF) โดยมีประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องคือการดำเนินการเพื่อแก้ไขความห่วงกังวลของคณะอนุกรรมการ SCA ในทุกด้านโดยไม่ชักช้า รวมถึงดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนให้มีการยกเลิกบทบัญญัติมาตรา ๒๔๗ (๔) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และมาตรา ๒๖ (๔) แห่ง พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ และการเพิ่มเติมหน้าที่และอำนาจในการไกล่เกลี่ยใน พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ อันเกี่ยวข้องกับการขอทบทวนสถานะของ กสม. จากสถานะ ‘B’ เป็นสถานะ ‘A’

บทที่ ๔ ผลการดำเนินงานที่สำคัญ เป็นผลการดำเนินงานที่ได้กำหนดเป็นประเด็นหรือพื้นที่สำคัญในแผนปฏิบัติงานประจำปี ตลอดจนการจัดทำและเผยแพร่ข้อเสนอแนะบางกรณีที่สำคัญ อันอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย หรือการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน อาทิ

๑) การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน ป่าไม้ สิทธิชุมชน ได้จัดทำข้อเสนอแนะที่สำคัญ อาทิ ข้อเสนอแนะกรณีการกำหนดพื้นที่ในการทำกิน การอยู่อาศัย และการดำเนินวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตอุทยานแห่งชาติ และข้อเสนอแนะเรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกรณีศึกษา : ผลกระทบด้านการจราจรของโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพู ช่วงแคราย – มีนบุรี ฯลฯ

๒) ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ได้จัดกิจกรรมสำคัญหลายประการอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่และขับเคลื่อนการปฏิบัติตามหลักการชี้แนะ UNGPs และหลักการอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดพิธีลงนามปฏิญญาความร่วมมือขับเคลื่อนหลักการชี้แนะ UNGPs ในประเทศไทย การเข้าร่วมประชุม/สัมมนากับองค์กรต่าง ๆ ในเวทีระหว่าง

ประเทศ เพื่อเผยแพร่ผลสำเร็จในการดำเนินการเรื่องนี้ของประเทศไทย รวมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับประเทศอื่น การจัดให้มีการศึกษาวิจัยที่สำคัญและนำผลจากการศึกษามาปรับใช้ เช่น รายงานการวิจัยเรื่อง การตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน และการนำข้อค้นพบที่ได้จากการจัดกิจกรรมและการศึกษาวิจัยไปใช้ขยายผล โดยจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

๓) การปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิสตรี กรณีผู้สูงอายุได้นำกระบวนการ “การไต่สวนสาธารณะ (public inquiry)” มาใช้ในการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะ และได้จัดทำข้อเสนอแนะที่สำคัญเสนอต่อคณะรัฐมนตรี โดยมีข้อเสนอแนะโดยละเอียดและครอบคลุมมิติของผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน ส่วนผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิได้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือด้านการพิสูจน์และรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นกับหน่วยงานหลายแห่งทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นหน่วยงานหลักในเรื่องนี้ สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน รวมทั้งได้จัดกิจกรรมที่สำคัญหลายประการภายใต้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือดังกล่าว โดยเฉพาะการเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น ณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สำหรับนำมาประกอบการพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของสตรี ได้จัดทำข้อเสนอแนะ เรื่อง การยุติการตั้งครรภ์เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของสตรี โดยเฉพาะสตรีที่อยู่ระหว่างการตั้งครรภ์ การเข้าถึงและได้รับบริการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์อย่างปลอดภัย และได้มาตรฐานสำหรับสตรีระหว่างตั้งครรภ์หรือที่ต้องการยุติการตั้งครรภ์ ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิของตัวอ่อนในครรภ์ของหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมเพื่อให้คลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกได้อย่างปลอดภัย

๔) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ได้จัดให้มีโครงการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งเน้นการตรวจเยี่ยมเรือนจำและทัณฑสถานในความดูแล

ของกรมราชทัณฑ์ และนำข้อค้นพบที่ได้มาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะต่อกรมราชทัณฑ์ โดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญเกี่ยวกับปัญหาความแออัดของเรือนจำ และจำนวนบุคลากรราชทัณฑ์ที่ไม่เพียงพอ และปัญหาการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขในเรือนจำ เป็นต้น

๕) สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นโครงการภายใต้แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจหลักการสิทธิมนุษยชนในบริบทสถานการณ์ในพื้นที่ ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ เช่น การจัดฝึกอบรมความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนให้แก่เยาวชนและบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ รวมถึงการจัดทำคู่มือสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

๖) ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ซึ่งอธิบายเกี่ยวกับ กระบวนการทำงานของ กสม.ชุดที่ ๓ ภายใต้ข้อจำกัดในสถานการณ์ดังกล่าว โดยได้จัดให้มีกระบวนการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) และให้มีการรายงานทุก ๑๕ วัน การออกแถลงการณ์และเอกสารข่าว เพื่อให้ความรู้ในประเด็นสิทธิมนุษยชน รวมถึงการแต่งตั้งคณะทำงานติดตามสถานการณ์และเฝ้าระวังผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19)

๗) สิทธิและเสรีภาพในเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง ในการดำเนินการในเรื่องนี้ กสม. ชุดที่ ๓ ได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อติดตามสถานการณ์กรณีการชุมนุมทางการเมือง ส่งเจ้าหน้าที่เข้าสังเกตการณ์การชุมนุมในพื้นที่ สรุปรายงานสถานการณ์การชุมนุมและเหตุการณ์การจับกุมและดำเนินคดีแก่ผู้ชุมนุม รวมทั้งประเด็นสิทธิมนุษยชนที่พบจากการสังเกตการณ์ในพื้นที่

เป็นรายสัปดาห์ รวมทั้งได้จัดทำเป็นข้อเสนอแนะไปยังคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการจัดการต่อการชุมนุมตามหลักสิทธิมนุษยชน

บทที่ ๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ
โดยสังเคราะห์ปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัด พร้อมจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ดังนี้

ด้านที่ ๑ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ กสม. ประกอบด้วย การปฏิบัติงานตามหน้าที่และอำนาจในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๔) และ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๔) และข้อจำกัดด้านกฎหมายในกรณีการดำเนินการไต่สวนและ/หรือประณิชนอมติข้อพิพาทในด้านสิทธิมนุษยชน โดยมีข้อเสนอเพื่อการพัฒนา เช่น การดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อขอให้ รัฐสภา คณะรัฐมนตรีหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยให้ยกเลิกบทบัญญัติในมาตรา ๒๔๗ (๔) โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการ หรือแยกพิจารณาแก้ไขเฉพาะมาตรานี้ และการติดตามการทบทวนการขอให้แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการไต่สวน

ด้านที่ ๒ การใช้มาตรการด้านกฎหมายและการบริหารในการผลักดันให้เกิดการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของ กสม. ที่สอดคล้องตามหลักการปารีส ไปยังคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (นายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน) ระหว่างการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. การออกกระเปาะ ประกาศ ข้อบังคับสำหรับเป็นกรอบ

การทำงานของ กสม. และสำนักงาน กสม. รวมทั้งได้แบ่งขอบเขตความรับผิดชอบของกรรมการแต่ละคนที่ชัดเจนขึ้น ข้อเสนอเพื่อการพัฒนา การแบ่งขอบเขตความรับผิดชอบของกรรมการแต่ละคนนอกจากควรคำนึงถึงมิติด้านพื้นที่และประเด็นแล้ว ควรพิจารณาให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับมิติด้านคุณสมบัติตาม พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ และมีมิติด้านหน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๒๖ ประกอบด้วย

ด้านที่ ๓ การพัฒนาการดำเนินงานตามหน้าที่และอำนาจในมาตรา ๒๖ และ ๒๗ ของ พ.ร.ป. กสม. ๒๕๖๐ กล่าวคือ ได้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการทำงานตามหน้าที่และอำนาจ โดยเฉพาะการตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้า โดยเน้นการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและทำความเข้าใจให้ปรากฏโดยไม่ล่าช้า มีการศึกษาและวิเคราะห์ให้ทราบถึงสาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเรื่องนั้นหรือลักษณะเดียวกันนั้นอีก อย่างไรก็ตาม พบว่ามีข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. ข้อเสนอเพื่อการพัฒนา กสม. และสำนักงาน กสม. อาจพิจารณาให้ความสำคัญในการจัดสรร ทรัพยากรที่จำเป็น ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของสำนักงาน กสม. สำหรับจัดเก็บและเรียกใช้ข้อมูล ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ อ่านเข้าใจได้ง่าย มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และพร้อมนำมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งพัฒนาทักษะที่จำเป็นและเกี่ยวข้องให้แก่เจ้าหน้าที่

นอกจากนี้ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนา กลไกภาครัฐในการส่งเสริมทุกภาคส่วนของสังคม ให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน และการขยายขอบเขตหน้าที่และอำนาจในการคุ้มครองส่งเสริม และเฝ้าระวังสิทธิมนุษยชนไปสู่ส่วนภูมิภาค